

Inkomen uit werk en toch risico op armoede

Boukje Janssen en Wim Bos

Nederland telde in 2008 ruim 210 duizend werkenden met een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Van hen is 57 procent werknemer, de rest is zelfstandig ondernemer. Onder werknemers met kans op armoede zijn vrouwen en lager opgeleiden oververtegenwoordigd. Ook hebben deze werknemers relatief vaak een flexibel arbeidscontract, bijvoorbeeld als uitzendkracht, en gaat het minder vaak om een voltijdbaan. Zelfstandigen en werknemers die onder de armoedegrens leven, verdienen hun brood relatief vaak in de handel en horeca.

1. Inleiding

Mensen met betaald werk hebben een kleinere kans op armoede (zie kader 1) dan anderen. Toch vormen huishoudens waarvoor betaald werk de belangrijkste inkomensbron is, een grote groep onder de huishoudens met kans op armoede. Van de 531 duizend huishoudens met een laag inkomen in 2009 ontving 45 procent het inkomen toch hoofdzakelijk uit arbeid of uit eigen onderneming. Ook in de huishoudens waar een uitkering of pensioen de voornaamste inkomensbron was, komen personen met betaald werk voor, zonder dat het huishoudensinkomen daardoor boven de armoedegrens uitkwam. Deze feiten zijn afkomstig uit de Inkomensstatistiek (zie SCP/CBS, 2010). Een beperking van deze statistiek is, dat deze niet voorziet in gedetailleerde gegevens over arbeidskenmerken en andere persoonlijke kenmerken. Om toch samenhangen tussen deze specifieke persoonskenmerken en de kans op armoede zichtbaar te maken, is in dit onderzoek gebruik gemaakt van gegevens uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) die zijn verrijkt met gegevens uit het (integrale) inkomensonderzoek.

De groep werknemers is afgebakend als personen die volgens de EBB zelfrapportage minimaal 1 uur per week als werknemer betaald werk verrichten en van wie het persoonlijk inkomen volgens de inkomensstatistiek ook 'loon uit arbeid' bevat. Het gaat hier dus niet om de werkzame beroepsbevolking, waarvoor een minimale arbeidsduur van 12 uur geldt. De groep zelfstandigen is vergelijkbaar afgebakend maar dan onder de voorwaarde dat volgens de Inkomensstatistiek 'winst' een van de inkomensbestanddelen is. Alleen werknemers en zelfstandigen die tussen 18 en 65 jaar oud zijn, worden in dit onderzoek tot de doelpopulatie gerekend. De ondergrens van 18 jaar is aangehouden omdat ouders alleen tot de leeftijd van 18 jaar financieel verantwoordelijk zijn voor hun kinderen. De leeftijd van 65 jaar komt overeen met de pensioen- en AOW-gerechtig-

¹⁾ In de technische toelichting wordt de afbakening van de doelgroep en van de "werkende armen" in detail beschreven.

de leeftijd en is daarom als bovengrens genomen. Ter bepaling van de kans op (inkomens)armoede is als kritische inkomensgrens de lage-inkomensgrens ¹⁾ gebruikt. Werknemers en zelfstandigen lopen risico op armoede als hun bijbehorende huishoudensinkomen onder deze grens ligt.

Door Josten (Armoedemonitor, 2007) is eerder al onderzoek uitgevoerd naar de achtergrondkenmerken van werknemers onder de armoedegrens. De aldaar gebruikte gegevens gaan evenwel niet verder dan 2004. In het voorliggende artikel komen de meest recente cijfers (tot en

Kans op armoede: de lage-inkomensgrens

Armoede is niet eenduidig en met brede publieke en wetenschappelijke instemming te definiëren. Om praktische redenen wordt armoede doorgaans beperkt tot financiële armoede en daarbij gedefinieerd als het (door een huishouden) over onvoldoende inkomen beschikken voor een bepaald minimaal consumptieniveau. Door vast te stellen of het huishoudensinkomen onder een gegeven inkomensgrens ligt, wordt echter voornamelijk bepaald of het huishouden een zeker *risico* op armoede loopt. Het kan immers zijn, dat het huishouden spaargeld achter de hand heeft of dat de weinig rooskleurige inkomenspositie slechts incidenteel van aard is.

In dit artikel is voor het afbakenen van armoede gebruik gemaakt van de lage-inkomensgrens. De lage-inkomensgrens vertegenwoordigt een vast (netto) koopkrachtbedrag en wordt jaarlijks dus alleen voor de prijsontwikkeling aangepast. In prijzen van het jaar 2008 bedroeg de lage-inkomensgrens voor een alleenstaande 11 020 euro netto. Per maand komt dit neer op 920 euro. Voor meerpersoonshuishoudens is de lage-inkomensgrens met behulp van een equivalentiefactor aangepast voor de omvang en samenstelling van het huishouden ²⁾. De aldus gecorrigeerde inkomens zijn daarmee vergelijkbaar gemaakt met het welvaartsniveau van een alleenstaande (zie CBS, 2004).

²⁾ Het maakt veel uit hoeveel mensen binnen een huishouden van een bepaald inkomen moeten leven. Inkomens(grenzen) van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling worden met behulp van een equivalentiefactor vergelijkbaar gemaakt. Deze factor geeft weer hoe groot het schaalvoordeel is bij het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Hierbij is het eenpersoonshuishouden als norm gekozen. Voor deze huishoudens is de factor gelijk aan 1. Er wordt voor elke extra volwassene 0,19 tot 0,37 en voor elk extra minderjarig kind 0,15 tot 0,33 aan deze factor toegevoegd. Voor een echtpaar zonder kinderen bedraagt de factor bijvoorbeeld 1,37. Een alleenstaande met een besteedbaar inkomen van 920 euro per maand en een echtpaar met een besteedbaar inkomen van (afgerond) 1260 (= 920 x 1,37) euro per maand bevinden zich dus op een even hoog welvaartsniveau.

met 2008) aan bod en vormen de EBB-verdelingen van werkenden de basis voor de statistische beschrijving.

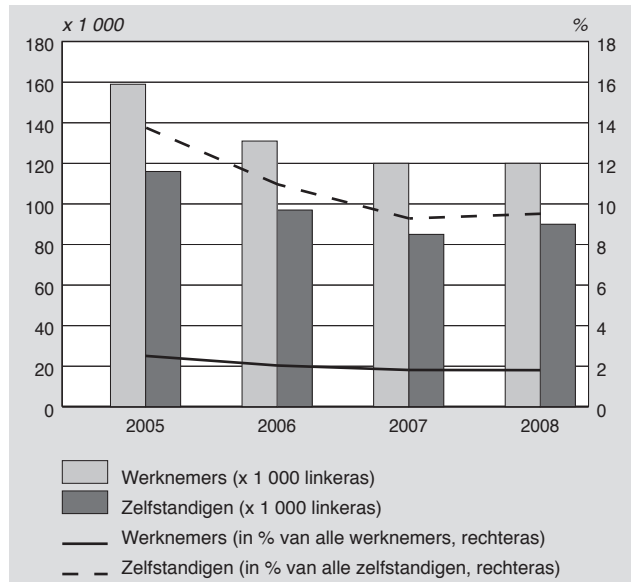
Paragraaf 2 beschrijft de ontwikkeling van werkende armen volgens de hier gehanteerde afbakening. Hierin komen de samenhangen tussen diverse achtergrondkenmerken van werknemers en zelfstandigen en de kans op armoede aan bod. Ook wordt daarbij beschreven in hoeverre werknemers met kans op armoede meer uren per week willen werken. Paragraaf 2.6 gaat in op de rol van hoge rentelasten in het ontstaan van armoederisico's. Afgesloten wordt met een overzicht van de belangrijkste uitkomsten, gevolgd door een technische toelichting.

2. Uitkomsten

2.1 In 2008 iets meer werkende armen dan in 2007

In 2008 maakten 120 duizend werknemers deel uit van een huishouden met een inkomen onder de lage-inkomensgrens, volgens de hiervoor beschreven afbakening. Dat komt overeen met 1,8 procent van de werknemers. Een relatief groot deel van de werkenden met kans op armoede (43 procent) is zelfstandige. In 2008 waren dat er 90 duizend, ofwel 9,5 procent van alle zelfstandigen. Zowel het aantal als het aandeel werkende armen nam in de periode 2005–2007 af. In 2008 waren er iets meer zelfstandigen onder de armoedegrens dan in het jaar daarvoor. Het aantal werknemers met kans op armoede bleef vrijwel gelijk.

1. Aantal en aandeel werkende armen

2.2 Vrouwen, laagopgeleiden, alleenstaanden en niet-westerse allochtonen oververtegenwoordigd onder arme werknemers

Werknemers die van een laag inkomen moeten rondkomen, onderscheiden zich in diverse opzichten van werknemers die boven de armoedegrens leven. Zo was in 2008 61 pro-

cent van de werknemers onder de lage-inkomensgrens vrouw, terwijl het aandeel vrouwen boven de lage-inkomensgrens op 47 procent uitkwam. De risicogroep bevat daarnaast relatief meer werknemers van 45 jaar of jonger en ook meer lager opgeleiden. Verder bestaat er een duidelijke samenhang met herkomst. Onder werknemers met een huishoudensinkomen onder de lage-inkomensgrens was het aandeel autochtonen aanzienlijk kleiner dan onder werknemers met een inkomen boven deze grens (64 tegen 82 procent). Bij de niet-westerse allochtonen is de situatie precies omgekeerd. Zo was 25 procent van de werknemers in de risicogroep van niet-westerse afkomst, tegenover 9 procent van de werknemers met een hoger inkomen. Werknemers met kans op armoede komen bovendien vaker uit een klein huishouden. Bijna 44 procent van de werknemers onder de armoedegrens was alleenstaand of een alleenstaande ouder, tegenover slechts 16 procent van de groep werknemers met een hoger inkomen.

Staat 1
Persoonskenmerken van werknemers onder en boven de lage-inkomensgrens, 2008

	Onder lage-inkomensgrens	Boven lage-inkomensgrens
	%	
Geslacht		
Man	39	53
Vrouw	61	47
Leeftijd		
18–24 jaar	15	12
25–34 jaar	26	23
35–44 jaar	32	28
45–54 jaar	19	25
55–64 jaar	8	13
Opleidingsniveau		
Lager	39	24
Middelbaar	43	44
Hoger	17	31
Onbekend	1	1
Herkomst		
Autochtonen	64	82
Westerse allochtonen	12	9
Niet-westerse allochtonen	25	9
Turken	7	2
Marokkanen	3	1
Surinamers	3	2
Antillianen/Arubanen	2	1
overige niet-westerse allochtonen	10	3
Positie in het huishouden		
<i>Hoofdkostwinner</i>		
Alleenstaande	25	13
Alleenstaande ouder	19	3
Met partner en kind(eren)	23	23
Met partner, zonder kind	6	14
<i>Partner van hoofdkostwinner</i>		
Met kind(eren)	12	21
Zonder kind	4	13
Overig lid (kinderen, anderen)	12	13

Bron: EBB.

2.3 Veel flexibele arbeidsrelaties onder arme werknemers

Ook als het gaat om de arbeidsrelatie, is er een duidelijk verschil tussen werknemers die onder of boven de armoedegrens leven. Onder de werknemers met een inkomen onder de lage-inkomensgrens bevinden zich veel meer uitzendkrachten en werknemers met een flexibel arbeidscontract dan werknemers met een vast dienstverband. Van

de werknemers met kans op armoede, hadden zeven op de tien een vast dienstverband, bij de werknemers met een inkomen boven de lage-inkomensgrens waren dat er negen op de tien.

Het ligt voor de hand dat werknemers die in een voltijdbaan werken, minder vaak met armoede kampen dan werknemers die in deeltijd werken. Van de werknemers met kans op armoede had in 2008 29 procent een voltijdbaan tegen 57 procent van de werknemers met een inkomen boven de lage-inkomensgrens. Werknemers onder de armoedegrens hebben dus relatief vaak een deeltijdbaan. Dit verklaart grotendeels ook de oververtegenwoordiging van vrouwen bij werknemers met kans op armoede. Immers in tegenstelling tot mannen werkt het overgrote deel van de vrouwen in deeltijd. Daarnaast werken werknemers met kans op armoede relatief vaak in de handel en horeca en relatief het minst vaak in het openbaar bestuur en onderwijs.

Staat 2
Kenmerken van de werkring van werknemers onder en boven de lage-inkomensgrens, 2008

	Onder lage-inkomensgrens	Boven lage-inkomensgrens
	%	
Arbeidsrelatie		
Vaste arbeidsrelatie	70	90
Uitzendkracht	10	3
Overig flexibel	20	7
Arbeidsduur		
Minder dan 12 uur	16	6
Kleine deeltijdbaan (12–19 uur)	18	9
Grote deeltijdbaan (20–34 uur)	37	28
Voltijd (35 uur of meer)	29	57
Economische sector		
Landbouw en visserij	2	1
Industrie	11	14
Bouwnijverheid	3	6
Handel/horeca	27	16
Vervoer en communicatie	5	7
Financiële en zakelijke dienstverlening	14	15
Openbaar bestuur en onderwijs	8	15
Gezondheids- en welzijnszorg	18	18
Cultuur en overige dienstverlening	5	4
Onbekend	6	5

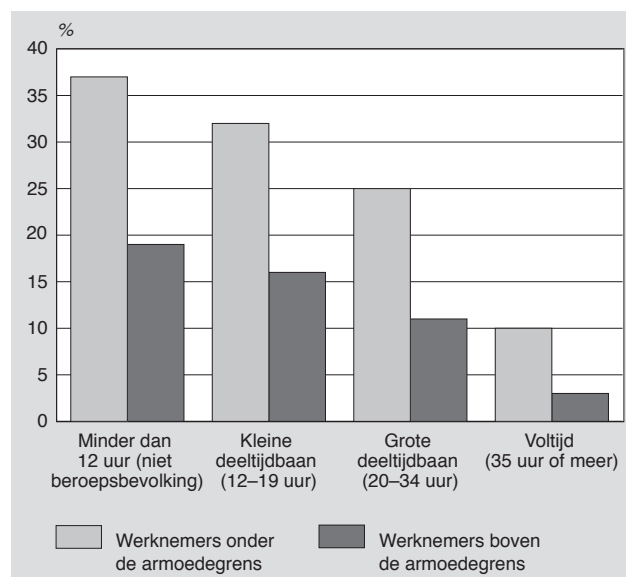
Bron: EBB.

Werknemers onder de armoedegrens met een deeltijdbaan, zouden langer kunnen gaan werken om zo het inkomen van het huishouden te vergroten zodat het boven de armoedegrens uitkomt. Deze werknemers geven desgevraagd inderdaad duidelijk vaker dan andere werknemers aan dat ze graag meer uren zouden willen werken. Hoe kleiner de arbeidsduur van de baan, hoe groter het aandeel werkende armen dat meer uren wil werken. Van de werknemers die onder de armoedegrens leven en een baan van minder dan 12 uur per week hebben, gaf 37 procent in 2008 aan dat ze meer uren zouden willen werken. Van de werknemers met een baan van minder dan 12 uur per week maar behorend tot een huishouden met een inkomen boven de lage-inkomensgrens was dat 19 procent.

Bij de werknemers onder de armoedegrens met een deeltijdbaan van 12 tot 20 uur per week wilde 32 procent graag meer uren werken en bij de werknemers met een deeltijdbaan van 20 tot 35 uur per week was dit een kwart. Bij werknemers die ondanks een voltijdbaan onder de armoede-

grens leven, was de animo om meer uren te werken logischerwijs een flink stuk minder (één op de tien). Zij zitten natuurlijk al voor een belangrijk deel aan de top van het aantal uren dat ze per week kunnen werken.

2. Percentage werknemers dat meer uren zou willen werken, 2008

2.4 Verschillen tussen zelfstandigen onder en boven de lage-inkomensgrens minder groot

Zelfstandigen lopen meer dan werknemers risico op armoede. Zo leefde in 2008 9,5 procent van de zelfstandigen onder de armoedegrens tegen 1,8 procent van de werknemers. Een relatief groot aandeel, 43 procent, van de werkende armen is dan ook zelfstandige. Van de totale groep werknemers en zelfstandigen is 12 procent zelfstandige.

Bij zelfstandigen zijn de verschillen tussen de groep die onder en boven de lage-inkomensgrens verblijft, minder groot dan bij werknemers. Ook is de samenhang tussen geslacht en kans op armoede bij zelfstandigen geheel anders dan bij werknemers. Bij de werknemers onder de armoedegrens waren de vrouwen sterk oververtegenwoordigd, maar bij de zelfstandigen is het percentage vrouwen met een laag inkomen vrijwel even groot als het percentage met een inkomen boven de lage-inkomensgrens. Wel is er een wat groter verschil in leeftijdsgroepen. De jongere leeftijdsgroepen (tot 35 jaar) zijn vrijwel gelijk vertegenwoordigd bij zelfstandigen met een laag inkomen en zelfstandigen met een hoger inkomen. De groep in de leeftijd van 35 tot 45 jaar springt er echter uit. Onder zelfstandigen met een laag inkomen zijn zij duidelijk oververtegenwoordigd. Voor herkomst komt de samenhang met kans op armoede bij werknemers en zelfstandigen wel beter overeen. De niet-westerse allochtonen blijken ook bij de zelfstandigen met lage inkomens oververtegenwoordigd, alhoewel deze oververtegenwoordiging een stuk kleiner is dan bij werknemers. Ook enigszins vergelijkbaar met de situatie bij werknemers, is de uitkomst dat zelfstandigen met een laag inkomen relatief vaak alleenstaand zijn. In 2008 was 24 procent van de zelfstandigen onder de lage-inkomensgrens alleenstaand tegen 11 procent van de zelfstandigen met een hoger inkomen.

Staat 3
Persoonskenmerken van zelfstandigen onder en boven de lage-inkomensgrens, 2008

	Onder lage-inkomensgrens	Boven lage-inkomensgrens
	%	
Geslacht		
Man	69	67
Vrouw	31	33
Leeftijd		
18–24 jaar	1	2
25–34 jaar	14	14
35–44 jaar	38	31
45–54 jaar	28	31
55–64 jaar	19	22
Opleidingsniveau		
Lager	24	20
Middelbaar	48	42
Hoger	27	37
Onbekend	1	1
Herkomst		
Autochtonen	82	86
Westerse allochtonen	9	9
Niet-westerse allochtonen	9	5
Turken	3	1
Marokkanen	1	1
Surinamers	1	1
Antillianen/Arubanen	0	0
overige niet-westerse allochtonen	4	2
Positie in het huishouden		
<i>Hoofdkostwinner</i>		
Alleenstaande	24	11
Alleenstaande ouder	5	2
Met partner en kind(eren)	35	41
Met partner, zonder kind	15	23
<i>Partner van hoofdkostwinner</i>		
Met kind(eren)	12	13
Zonder kind	6	8
Overig lid (kinderen, anderen)	3	3

Bron: EBB.

2.5 Zelfstandigen met laag inkomen vaak werkzaam in handel en horeca

Anders dan bij de werknemers zijn de naar arbeidsduur onderscheiden groepen zelfstandigen in de lage inkomensgroep vrijwel hetzelfde verdeeld als in de hogere inkomensgroepen. Dat bij de zelfstandigen onder de lage-inkomensgrens naar verhouding ook vrijwel evenveel voltijd werkkenden worden aangetroffen als bij de zelfstandigen

Staat 4
Kenmerken van de werkkring van zelfstandigen onder en boven de lage-inkomensgrens, 2008

	Onder lage-inkomensgrens	Boven lage-inkomensgrens
	%	
Arbeitsduur		
Minder dan 12 uur	5	6
Kleine deeltijd baan (12–19 uur)	4	4
Grote deeltijd baan (20–34 uur)	18	18
Voltijd (35 uur of meer)	72	73
Economische sector		
Landbouw en visserij	18	11
Industrie	5	5
Bouwnijverheid	8	12
Handel/horeca	28	17
Vervoer en communicatie	4	3
Financiële en zakelijke dienstverlening	14	22
Openbaar bestuur en onderwijs	3	3
Gezondheids- en welzijnszorg	5	10
Cultuur en overige dienstverlening	10	11
Onbekend	7	8

Bron: EBB.

boven deze grens lijkt opmerkelijk maar is feitelijk inherent aan het ondernemersrisico dat zelfstandigen lopen. Veel uren maken staat bij hen nu eenmaal niet garant voor het behalen van voldoende winstinkomsten. Ondanks alle inzet kunnen de inkomsten gering zijn of zelfs negatief uitpakken waardoor de zelfstandige onder de armoedegrens terecht komt. Wel zijn er duidelijke verschillen in de bedrijfssector. Net als werknemers die onder de lage-inkomensgrens werken, zijn zelfstandigen met kans op armoede oververtegenwoordigd in de handel en de horeca. In de landbouw en visserij zien we een vergelijkbaar patroon maar hier past wel de kanttekening dat in deze branche veel minder mensen werkzaam zijn dan in de handel en horeca. Binnen de financiële en zakelijke dienstverlening is een tegenovergestelde samenhang zichtbaar. Hier zijn de zelfstandigen met een inkomen onder de lage-inkomensgrens juist sterk ondervertegenwoordigd.

2.6 Ook hoge rentelasten verhogen de kans op armoede

Een laag bedrag aan loon en geringe, of zelfs negatieve, inkomsten uit eigen bedrijfsvoering zijn in de meeste gevallen de directe oorzaak van een inkomen onder de armoedegrens. Het inkomen van huishoudens met werkenden bestaat echter vaak uit meer dan alleen deze verdiensten. Een laag inkomen kan ook het gevolg zijn van negatieve inkomsten uit vermogen. Hierbij gaat het dan vooral om betaalde hypotheekrente en rente op consumptief krediet. Van de alleenstaande werknemers met een laag inkomen had 7 procent in 2008 weliswaar een brutoloon van meer dan 15 000 euro (genoeg om boven de lage-inkomensgrens uit te komen; zie kader 2), maar leidden negatieve vermogensinkomsten van meer dan 5 000 euro ertoe, dat het inkomen onder de lage-inkomensgrens uitkwam. Dit gold ook voor 9 procent van de werknemers met kans op armoede behorend tot een meerpersoonshuishouden. Bij alleenstaande zelfstandigen met een winst van meer dan 15 000 euro bruto leidden rentelasten van meer dan 5 000 euro in een op de tien gevallen tot een laag inkomen en bij zelfstandigen behorend tot meerpersoonshuishoudens was dat bij 8 procent het geval. Grosso modo leidde een negatief vermogen bij ruim 8 procent van alle huishoudens van werkenden met een laag inkomen tot risico op armoede.

Daarnaast werd bij een relatief groot deel van de werkende armen, die op basis van alleen al loon- en/of winstinkomsten onder de lage-inkomensgrens uitkwamen, hun slechte inkomenspositie nog verder verzwakt door te betalen rente op schulden. Zo had 14 procent van de alleenstaande zelfstandigen met uitsluitend winst van minder dan 15 000 bruto eveneens te maken met negatieve inkomsten uit vermogen van meer dan 2 500 euro. Bij de zelfstandigen behorend tot meerpersoonshuishoudens was dat bij 11 procent het geval. Van alle zelfstandigen met een laag inkomen op basis van ofwel alleen winst ofwel winst/loon hadden ongeveer twee op de tien te maken met negatieve vermogensinkomsten van 2 500 euro of meer die het inkomen nog verder onder de armoedegrens duwden. Bij werknemers met kans op armoede was dat in mindere mate het geval: van hen hadden respectievelijk 2 procent (alleenstaande werknemers) en 10 procent (werknemers in meerpersoonshuis-

houdens) te maken met een extra negatief inkomen uit vermogen.

Hoeveel verdienen om boven de lage-inkomensgrens uit te komen?

In 2008 bedroeg de lage-inkomensgrens voor een alleenstaande op jaarbasis 11 020 euro. Om (netto) boven deze armoedegrens uit te komen moest een alleenstaande werknemer in dat jaar bruto ³⁾ meer dan zo'n 15 800 euro verdienen. Voor een eenoudergezin met één minderjarig kind was de grens 14 650 euro. Een alleenstaande ouder moest een brutoloon van minstens zo'n 15 000 euro ontvangen om samen met kindgebijlag en kindgebonden budget boven dit grensbedrag te komen. Voor mensen die recht hebben op zelfstandigenaftrek, gelden lagere bedragen om boven de lage-inkomensgrens uit te komen. Voor een alleenstaande zelfstandige, bijvoorbeeld, was een brutowinst van rond 13 000 euro voldoende om in 2008 boven deze armoedegrens uit te komen.

³⁾ Om te komen van dit brutoloon naar het besteedbaar inkomen moeten nog alle werknemers- en werkgeversbijdragen voor sociale verzekeringen (inclusief pensioenvoorziening) en de Zorgverzekeringswet worden afgetrokken. Eveneens moet de (nominale) premie die huishoudens direct aan de ziektekostenverzekeraar betalen, in mindering worden gebracht, nadat de eventueel ontvangen zorgtoeslag hiermee is gesaldeerd. Ten slotte wordt nog de inkomstenbelasting (inclusief premies volksverzekeringen) van het bruto-inkomen afgetrokken.

3. Conclusie

Zowel onder werknemers als onder zelfstandigen komt het voor dat hun huishoudensinkomens onder de lage-inkomensgrens liggen. Van de zelfstandigen behoort zelfs een op de tien tot deze "werkende armen". Bij de werknemers is dat met krap 2 procent een flink stuk minder. Bij zowel werknemers als zelfstandigen zijn er duidelijke samenhangen tussen diverse achtergrondkenmerken en een inkomen onder of boven de lage-inkomensgrens. In het algemeen zijn 'werkende armen' vaak jonger dan 45 jaar. Ze zijn verhoudingsgewijs vaker allochtoon, lager opgeleid en vaak alleenstaand. Bij werknemers zijn de vrouwen duidelijk oververtegenwoordigd in de groep met kans op armoede, evenals de personen (veelal vrouwen) die deel uitmaken van een eenoudergezin. Bij zelfstandigen speelt geslacht geen rol. Verder werken er relatief veel in de handel en horeca, zowel bij werknemers als bij zelfstandigen met risico op armoede.

Werknemers die beneden de lage-inkomensgrens leven, willen vaker dan andere werknemers graag meer uren per week werken. Dat zou hun inkomenspositie in elk geval verbeteren en hun kans op armoede kunnen verkleinen. Voor werknemers en zelfstandigen is een laag loon of lage winst niet altijd de enige oorzaak van een laag inkomen. Negatieve inkomsten uit vermogen, zoals betaalde hypotheekrente en rente op consumptief krediet kunnen een doorslaggevende rol spelen om onder de lage-inkomensgrens terecht te komen. Vooral bij zelfstandigen vormden rentebetalingen vaak een extra last.

Technische toelichting

Het aantal werkende armen is in dit onderzoek berekend op basis van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) die verrijkt

Staat 5
Inkomenssituatie van huishoudens met werkenden met een inkomen onder de lage-inkomensgrens, 2008

	Werknemer		Zelfstandige	
	alleenstaand	meerpersoons- huishouden	alleenstaand	meerpersoons- huishouden
Inkomenssituatie van het huishouden ¹⁾²⁾	%			
Brutoloon en/of brutowinst (samen) boven 15 000 euro, met vermogensinkomsten onder -5 000 euro	7	9	10	8
Brutoloon onder 15 000 euro	80	58	12	5
w.o.				
met vermogensinkomsten onder -2 500 euro	1	4	0	0
met brutoloon onder 10 000 euro	49	38	10	4
Brutowinst onder 15 000 euro	0	0	58	43
w.o. met vermogensinkomsten onder -2 500 euro	0	0	14	11
Brutoloon en brutowinst samen onder 15 000 euro	4	18	17	39
w.o. met vermogensinkomsten onder -2 500 euro	1	6	4	12
Overig	8	14	2	5
Totaal	100	100	100	100
w.o. met vermogensinkomsten onder -2 500 euro	9	19	28	32

Bron: EBB (verrijkt met inkomensgegevens).

¹⁾ Successievelijk (in de hier opgenomen volgorde) is vastgesteld of een van de vermelde situaties op het huishouden van toepassing was. Bij de restcategorie "overige huishoudens" gaat het bijvoorbeeld onder meer om huishoudens met een brutoloon net boven 15 000 euro en vermogensinkomsten die boven -5 000 euro lagen.

²⁾ Het gaat hier om gestandaardiseerde inkomensbedragen. Voor meerpersoonshuishoudens moeten deze bedragen met de equivalentiefactor vermenigvuldigd worden om een bedrag vergelijkbaar met dat van alleenstaanden te krijgen. Voor een echtpaar, bijvoorbeeld, bedraagt deze factor 1,37. Een brutolooingrens van 10 000 euro komt voor een echtpaar dus neer op een grensbedrag van 13 700 euro. Opgemerkt zij, dat deze grensbedragen globaal zijn en niet exact sporen met het bruto-inkomen dat in de gegeven huishoudenssituatie leidt tot een inkomen precies op de lage-inkomensgrens.

is met inkomensgegevens uit het integrale inkomensonderzoek (IPO).

De EBB is een steekproefonderzoek dat maandelijks onder ongeveer dertigduizend mensen in Nederland wordt gehouden. De EBB heeft als doel het verstrekken van informatie over de relatie tussen mens en arbeidsmarkt. Hierbij worden kenmerken van personen in verband gebracht met hun positie op de arbeidsmarkt. Respondenten worden in totaal vijf maal benaderd voor de EBB. De totale periode dat mensen deelnemen aan de enquête bedraagt een jaar.

Voor de jaren 2005, 2006, 2007 en 2008 is op basis van de huishoudenssamenstelling uit de EBB het huishoudensinkomen uit het inkomensonderzoek gekoppeld. Het gaat dan om een huishoudensinkomen op jaarbasis. Een respondent kan binnen een jaar meerdere malen deelnemen aan de EBB. Indien de huishoudenssamenstelling gedurende die periode niet is veranderd zal er dus steeds hetzelfde inkomen gekoppeld worden. Deze waarnemingen worden middels een specifieke weegmethodiek steeds als afzonderlijke waarnemingen gehanteerd. Op basis van het huishoudensinkomen is bepaald of het inkomen onder of boven de gebruikte armoedegrens (de lage-inkomensgrens, zie kader) uitkwam.

De werkenden onder de armoedegrens worden in dit artikel steeds vergeleken met werkenden boven de armoedegrens. De doelgroep is afgebakend door uit de EBB alleen de personen te selecteren die 18 jaar of ouder en jonger dan 65 jaar zijn. Respondenten die in het inkomensonderzoek niet tot de doelgroep behoren (bijvoorbeeld woonachtig in een studentenhuishouden en personen met een onvolledig jaarinkomen), blijven in dit onderzoek buiten beschouwing. Gestart is met een selectie van werknemers en zelfstandigen uit de EBB. Van degenen die zich als werknemer hebben opgegeven, is vervolgens aan de hand van de aangekoppelde inkomensgegevens bepaald of ook 'loon uit arbeid' als bron van inkomsten bij hen voorkwam. Bij de zelfstandigen is vastgesteld of 'winst' voorkwam. Alleen de aldus afgebakende werknemers en zelfstandigen zijn tot de doelpopulatie gerekend en vormden het uitgangspunt van de analyses. De puntschattingen van aandelen en aantallen

Staat 6
Afbakening doelgroep en werkende armen, 2008

	Gewogen aantallen
	<i>x 1 000</i>
Werknemers	
EBB respons 2008	16 239
18-64 jaar	10 394
Doelgroep Inkomensstatistiek	9 875
Werknemer	6 604
Werknemer waarbij 'loon' als inkomstenverhouding voorkomt (doelgroep)	6 484
Werkende armen binnen doelgroep werknemers	120
Zelfstandigen	
EBB respons 2008	16 239
18-64 jaar	10 394
Doelgroep Inkomensstatistiek	9 875
Zelfstandig	1 089
Zelfstandige waarbij 'winst' als inkomstenverhouding voorkomt (doelgroep)	944
Werkende armen binnen doelgroep zelfstandigen	90

'arme' werknemers en zelfstandigen verschillen natuurlijk van de reguliere schattingen op basis van de Inkomensstatistiek. Maar om die puntschattingen was het in dit artikel niet om te doen. Primaire insteek waren de samenhangen tussen arbeidskenmerken en persoonskenmerken enerzijds en het al dan niet over een laag inkomen beschikken anderzijds zichtbaar te maken

Literatuur

CBS (2004). *Equivalentiefactoren 1995-2000*, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen.

Josten E (2007). *Werkende armen*. In: SCP/CBS, *Armoedemonitor 2007*, p77-p93, , Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

SCP/CBS (2010). *Armoedesignalement 2010*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.